

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Viite

Lausuntopyyntönnö

VN/12383/2021

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLA MAANKÄYT- TÖ- JA RAKENNUSLAIN MUUTTAMISEKSI

Ympäristöministeriö on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntopyyntöä luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Työ- ja elinkeinoministeriö keskittyy lausunnossaan uusiutuvan energian käytön edistämistä koskevaan muutokseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyrkii aktiivisesti selvittämään vaihtoehtoja ja toimintatapoja, jotta lämmitysmarkkinassa pystyttäisiin joustavammin huomioimaan polttoon perustuvan uusiutuva lämmöntuotanto ja hukkalämmöt, kysyntäjoukon hyödyntäminen sekä eri energijärjestelmien integraatio. Sektori-integraatio nähdään keskeisenä keinona yhteiskunnan vähähiilisyystavoitteen kustannustehokkaassa ja toimitusvarmassa saavuttamisessa.

Esitys maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maankäyttö- ja rakennuslakia. Lakiehdotus sisältää säännökset kolmesta erillisestä kokonaisuudesta. Ehdotetulla lailla pantaisiin osaltaan täytäntöön uudelleenlaadittu uusiutuvan energian direktiivi (RED II). RED II -direktiivin tavoitteena on edistää uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaa energiankäyttöä.

Hallituksen esityksessä on suunniteltu asettaa uusiutuvan energian osuudelle 38 prosentin vähimmäisvaatimus rakennuksen laskennallisesta ostoenergiasta uudisrakentamisessa ja laajamittaisesti korjattaville rakennuksille silloin kun se on teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti toteutettavissa. Hallituksen esityksessä on ehdotettu, että rakennushankkeeseen ryhtyvän olisi huolehdittava, että uudessa tai laajamittaisesti korjattavassa rakennuksessa energialaskennassa käytettävästä laskennallisesta ostoenergiasta vähintään 38 prosenttia olisi uusiutuvista lähteistä peräisin olevaa energiaa. Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian vaatimuksen täyttyminen olisi osoitettava laskelmalla. Rakentamislupaa haettaessa osoitettaisiin laskelmilla laissa esitetyn vähimmäisosuusvaatimuksen täyttyminen. Riittävä selvitys olisi rakennusluvan saamisen edellytys. Hallituksen esityksessä on esitetty, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä eri energiamuotojen uusiutuvan energian osuuden lukuarvoista ja ympäristöministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä uusiutuvan energian vähimmäisosuuden laskentatavasta.

Esityksen mukaan uudisrakentamiselle ja laajamittaiselle korjaukselle asetetut vaatimukset johtavat siihen, että näissä tapauksissa rakennusluvan myöntämisen ehtona on se, ettei hankkeen pääasiallisena lämmönlähteenä ole fossiiliset polttoaineet.

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lausunnoksi luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalla maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, ettei sektori-integraation edellytyksiä energiajärjestelmätasolla heikennetä. Suomessa kaukolämpöverkot toimivat sektori-integraatiota edistävinä alustoina mahdollistamalla esimerkiksi geolämmön, datakeskusten ja teollisuuden hukkalämpöjen laajamittaisen hyödyntämisen sekä rakennusten kysyntäjoustop.

On varmistettava, että tarkasteltavien energiamuotojen uusiutuvan energian osuuden lukuarvot sähkön ja kaukolämmön osalta sekä uusiutuvan energian vähimmäisosuuden laskentatavat määritellään läpinäkyvästi ja luotettavasti. Koska energiajärjestelmät kehittyvät tällä hetkellä nopeasti, voivat asetuksella säädettävät lukuarvot vaatia asetuksen tiheää päivittämistä. Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että asetuksella mahdollisesti säädettävät uusiutuvan energian osuuden lukuarvot valmistellaan ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön välisessä yhteistyössä. Esityksestä ei selviä, miten lakiehdotuksen mukainen 38 prosentin vähimmäisvaatimus tulisi mukautumaan EU-tasolla kiristyviin vaatimuksiin päästöjen vähentämisestä ja uusiutuvan energian osuuden lisäämisestä.

Sääntelyllä ei tulisi ohjata siihen, että kaukolämpöön liittyvän rakennuksen rakennusluvan edellytykset voisivat vaarantua laskennallisten menettelyiden takia, eikä siihen, että hukkalämmön lähteet jäisivät hyödyntämättä. Hallituksen esityksen mukaisesti uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa uusiutuvan energian osuus rakennuksen laskennallisesta ostoenergiankulutuksesta alittaa esityksessä ehdotetun 38 prosentin rajan ainoastaan, jos lämmitykseen käytetään ensisijaisena energianlähteenä fossiilisia polttoaineita. Esityksestä ei aukottomasti selviä, miten tämä toteutuisi kaikissa tapauksissa kaukolämpöön liitettävissä rakennuksissa, joissa ei ole erillistä uusiutuvan energian tuotantoa. Uusiutuvien energialähteiden osuus kaukolämmön tuotannossa on ollut alle ehdotetun raja-arvon vuonna 2020 (36,7 prosenttia).

RED II -direktiivin 15 artiklan 4 kohdan 3 momentissa edellytetään, että jäsenvaltioiden on sallittava mainittujen vähimmäistasojen saavuttaminen muun muassa tehokkaalla kaukolämmityksellä ja -jäähdytyksellä käyttäen merkittävää uusiutuvan energian ja hukkalämmön ja -kylmän osuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että hukkalämmön rooli tulisi huomioida paremmin lakiesityksessä. Esityksessä olisi hyvä tuoda esimerkkien tai muiden linjausten kautta esille tapauksia, joissa uusiutuvan energian vähimmäisosuuden vaatiminen ei ole teknisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti toteutettavissa, ei noudata direktiivin 2010/31/EU 5 artiklan 2 kohdan mukaisen kustannusoptimaalisen laskelman tuloksia tai vaikuttaa kielteisesti sisäilman laatuun. Tämä voisi edesauttaa tasapuolista tulkintaa kunnissa.

Hallitusohjelman mukaan lämmityksen osalta polttoon perustumattomien uusien kaukolämmön tuotantotapojen ja lämpöenergian käyttöönottoa ja pilotointia edistetään sekä energiajärjestelmien integraatiota kehitetään. Hallitusohjelman mukaisesti kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit suunnitellaan siirrettäväksi alempaan sähköveroluokkaan. Tällä toimenpiteellä tavoitellaan polttoon perustumattomien lämmöntuotantotapojen edistämistä, ja sillä voidaan edistää hukkalämpöjen hyödyntämistä.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että energiajärjestelmien sektori-integraation mahdollisuuksia tai lämmitystapojen vapaata kilpailua ei tule heikentää lausunnoilla olevalla esityksellä. Maankäyttö- ja rakennuslain viimeistely esille nostettujen seikkojen osalta tulee tehdä yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, jotta varmistetaan energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteiden saavuttaminen.